

ಶ್ರೀಃ
ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ
ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ
ಶ್ರೀಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣಭರತಶತ್ರುಘ್ನಹನುಮತ್ಸಮೇತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ

ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣೇ ವಾಲ್ಮೀಕೀಯೇ ಆದಿಕಾವ್ಯೇ ಉತ್ತರಕಾಂಡೇ

॥ ತ್ರಯೋವಿಂಶಃ ಸರ್ಗಃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ಶ್ರೀ ರಂಗರಾಮಾನುಜ ಮಹಾದೇಶಿಕನ್

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ಶ್ರೀಃ
ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ
ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ
ಶ್ರೀಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣಭರತಶತ್ರುಘ್ನಹನುಮತ್ಸಮೇತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ

॥ ತ್ರಯೋವಿಂಶಃ ಸರ್ಗಃ ॥

ರಾವಣಸ್ಯ ನಿವಾತಕವಚೈಃ ಸಹ ಮೈತ್ರೀ ರಾವಣೇನ ಕಾಲಕೇಯಾನಾಂ
ವಧೋ ವರುಣಪುತ್ರಾಣಾಂ ಪರಾಜಯಶ್ಚ

ತತೋ ಜಿತ್ವಾ ದಶಗ್ರೀವೋ ಯಮಂ ತ್ರಿದಶಪುಂಗವಂ |
ರಾವಣಸ್ತು ರಣಶ್ಲಾಘೀ ಸ್ವಸಹಾಯಾನ್ ದದರ್ಶ ಹ || 7.23.1 ||

ತತೋ ರುಧಿರಸಿಕ್ತಾಂಗಂ ಪ್ರಹಾರೈರ್ಜರ್ಜರಿಕೃತಂ |
ರಾವಣಂ ರಾಕ್ಷಸಾ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಿಸ್ಮಯಂ ಸಮುಪಾಗಮನ್ || 7.23.2 ||

ಜಯೇನ ವರ್ಧಯಿತ್ವಾ ಚ ಮಾರೀಚಪ್ರಮುಖಾಸ್ತತಃ |
ಪುಷ್ಪಕಂ ಭೇಜಿರೇ ಸರ್ವೇ ಸಾಂತ್ವಿತಾ ರಾವಣೇನ ತು || 7.23.3 ||

ತತೋ ರಸಾತಲಂ ರಕ್ಷಃ ಪ್ರವಿಷ್ಟಃ ಪಯಸಾಂ ನಿಧಿಂ |
ದೈತ್ಯೋರಗಗಣಾಧ್ಯುಷ್ಠಂ ವರುಣೇನ ಸುರಕ್ಷಿತಂ || 7.23.4 ||

ಸ ತು ಭೋಗವತೀಂ ಗತ್ವಾ ಪುರೀಂ ವಾಸುಕಿಪಾಲಿತಾಂ |
ಕೃತ್ವಾ ನಾಗಾನ್ ವಶೇ ಹೃಷ್ಟೋ ಯಯೌ ಮಣಿಮಯೀಂ ಪುರೀಂ || 7.23.5 ||

ನಿವಾತಕವಚಾಸ್ತತ್ರ ದೈತ್ಯಾ ಲಬ್ಧವರಾ ವಸನ್ |
ರಾಕ್ಷಸಸ್ತಾನ್ ಸಮಾಗಮ್ಯ ಯುದ್ಧಾಯ ಸಮುಪಾಹ್ವಯತ್ || 7.23.6 ||

ತೇ ತು ಸರ್ವೇ ಸುವಿಕ್ರಾಂತಾ ದೈತೇಯಾ ಬಲಶಾಲಿನಃ |
ನಾನಾಪ್ರಹರಣಾಸ್ತತ್ರ ಪ್ರಹೃಷ್ಟಾ ಯುದ್ಧದುರ್ಮದಾಃ || 7.23.7 ||

ಶೂಲೈಸ್ತಿಸ್ತೂಲೈಃ ಕುಲಿಶೈಃ ಪಟ್ಟಿಶಾಸಿಪರಶ್ವದೈಃ |
ಅನ್ಯೋನ್ಯಂ ಬಿಭಿದುಃ ಕ್ರುದ್ಧಾ ರಾಕ್ಷಸಾ ದಾನವಾಸ್ತಥಾ || 7.23.8 ||

ತೇಷಾಂ ತು ಯುಧ್ಯಮಾನಾನಾಂ ಸಾಗ್ರಃ ಸಂವತ್ಸರೋ ಗತಃ |
ನ ಚಾನ್ಯತರತಸ್ತತ್ರ ವಿಜಯೋ ವಾ ಕ್ಷಯೋಽಪಿ ವಾ || 7.23.9 ||

ತತಃ ಪಿತಾಮಹಸ್ತತ್ರ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಗತಿರವ್ಯಯಃ |
ಆಜಗಾಮ ದ್ರುತಂ ದೇವೋ ವಿಮಾನವರಮಾಸ್ಥಿತಃ || 7.23.10 ||

ನಿವಾತಕವಚಾನಾಂ ತು ನಿವಾರ್ಯ ರಣಕರ್ಮ ತತ್ |
ವೃದ್ಧಃ ಪಿತಾಮಹೋ ವಾಕ್ಯಮುವಾಚ ವಿದಿತಾರ್ಥವತ್ || 7.23.11 ||

ನಹ್ಯಯಂ ರಾವಣೋ ಯುದ್ಧೇ ಶಕ್ಯೋ ಜೇತುಂ ಸುರಾಸುರೈಃ |
ನ ಭವಂತಃ ಕ್ಷಯಂ ನೇತುಮಪಿ ಸಾಮರದಾನವೈಃ || 7.23.12 ||

ರಾಕ್ಷಸಸ್ಯ ಸಖಿತ್ವಂ ಚ ಭವದ್ಭಿಃ ಸಹ ರೋಚತೇ |
ಅವಿಭಕ್ತಾಶ್ಚ ಸರ್ವಾರ್ಥಾಃ ಸುಹೃದಾಂ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ || 7.23.13 ||

ತತೋಽಗ್ನಿಸಾಕ್ಷಿಕಂ ಸಖ್ಯಂ ಕೃತವಾಂಸ್ತತ್ರ ರಾವಣಃ |
ನಿವಾತಕವಚೈಃ ಸಾರ್ಧಂ ಪ್ರೀತಿಮಾನಭವತ್ ತದಾ || 7.23.14 ||

ಅರ್ಚಿತಸೈರ್ಯಥಾನ್ಯಾಯಂ ಸಂವತ್ಸರಮಥೋಷಿತಃ |
ಸ್ವಪುರಾನ್ನಿರ್ವಿಶೇಷಂ ಚ ಪ್ರಿಯಂ ಪ್ರಾಪ್ತೋ ದಶಾನನಃ || 7.23.15 ||

ತತ್ರೋಪಧಾರ್ಯ ಮಾಯಾನಾಂ ಶತಮೇಕಂ ಸಮಾಪ್ತವಾನ್ |
ಸಲಿಲೇಂದ್ರಪುರಾನ್ವೇಷೀ ಭ್ರಮತಿ ಸ್ಮ ರಸಾತಲಂ || 7.23.16 ||

ತತೋಽಶ್ಮನಗರಂ ನಾಮ ಕಾಲಕೇಯೈರಧಿಷ್ಠಿತಂ |
ಗತ್ವಾ ತು ಕಾಲಕೇಯಾಂಶ್ಚ ಹತ್ವಾ ತತ್ರ ಬಲೋತ್ಕಟಾನ್ || 7.23.17 ||

ಶೂರ್ಪಣಖ್ಯಾಶ್ಚ ಭರ್ತಾರಮಸಿನಾ ಪ್ರಾಚ್ಛಿನತ್ ತದಾ |
ಶ್ಯಾಲಂ ಚ ಬಲವಂತಂ ಚ ವಿದ್ಯುಜ್ಜಿಹ್ವಂ ಬಲೋತ್ಕಟಂ || 7.23.18 ||

ಜಿಹ್ವಯಾ ಸಂಲಿಹಂತಂ ಚ ರಾಕ್ಷಸಂ ಸಮರೇ ತದಾ |
ತಂ ವಿಜಿತ್ಯ ಮುಹೂರ್ತೇನ ಜಘ್ನೇ ದೈತ್ಯಾಂಶ್ಚತುಃಶತಂ || 7.23.19 ||

ತತಃ ಪಾಂಡುರಮೇಘಾಭಂ ಕೈಲಾಸಮಿವ ಭಾಸ್ವರಂ |
ವರುಣಸ್ಯಾಲಯಂ ದಿವ್ಯಮಪಶ್ಯದ್ ರಾಕ್ಷಸಾಧಿಪಃ || 7.23.20 ||

ಕ್ಷರಂತೀಂ ಚ ಪಯಸ್ತತ್ರ ಸುರಭಿಂ ಗಾಮವಸ್ಥಿತಾಂ |
ಯಸ್ಯಾಃ ಪಯೋಽಭಿನಿಷ್ಪಂದಾತ್ ಕ್ಷೀರೋದೋ ನಾಮ ಸಾಗರಃ || 7.23.21 ||

ದದರ್ಶ ರಾವಣಸ್ತತ್ರ ಗೋವೃಷೇಂದ್ರವರಾರಣಿಂ |
ಯಸ್ಮಾಚ್ಚಂದ್ರಃ ಪ್ರಭವತಿ ಶೀತರಶ್ಮಿನಿಶಾಕರಃ || 7.23.22 ||

ಯಂ ಸಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ಜೀವಂತಿ ಫೇನಪಾಃ ಪರಮರ್ಷಯಃ |
ಅಮೃತಂ ಯತ್ರ ಚೋತ್ಪನ್ನಂ ಸ್ವಧಾ ಚ ಸ್ವಧಭೋಜಿನಾಂ || 7.23.23 ||

ಯಾಂ ಬ್ರುವಂತಿ ನರಾ ಲೋಕೇ ಸುರಭಿಂ ನಾಮ ನಾಮತಃ |
ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಂ ತು ತಾಂ ಕೃತ್ವಾ ರಾವಣಃ ಪರಮಾದ್ಭುತಾಂ |
ಪ್ರವಿವೇಶ ಮಹಾಘೋರಂ ಗುಪ್ತಂ ಬಹುವಿದ್ಯೈರ್ಬಲೈಃ || 7.23.24 ||

ತತೋ ಧಾರಾಶತಾಕೀರ್ಣಂ ಶಾರದಾಭ್ರನಿಭಂ ತದಾ |
ನಿತ್ಯಪ್ರಹೃಷ್ಟಂ ದದೃಶೇ ವರುಣಸ್ಯ ಗೃಹೋತ್ತಮಂ || 7.23.25 ||

ತತೋ ಹತ್ವಾ ಬಲಾಧ್ಯಕ್ಷಾನ್ ಸಮರೇ ತೈಶ್ಚ ತಾಡಿತಃ |
ಅಬ್ರವೀಚ್ಚ ತತೋ ಯೋಧಾನ್ ರಾಜಾ ಶೀಘ್ರಂ ನಿವೇದ್ಯತಾಂ || 7.23.26 ||

ಯುದ್ಧಾರ್ಥೀ ರಾವಣಃ ಪ್ರಾಪ್ತಸ್ತಸ್ಯ ಯುದ್ಧಂ ಪ್ರದೀಯತಾಂ |
ವದ ವಾ ನ ಭಯಂ ತೇಽಸ್ಮಿ ನಿರ್ಜಿತೋಽಸ್ಮೀತಿ ಸಾಂಜಲಿಃ || 7.23.27 ||

ಏತಸ್ಮಿನ್ನಂತರೇ ಕ್ರುದ್ಧಾ ವರುಣಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ |
ಪುತ್ರಾಃ ಪೌತ್ರಾಶ್ಚ ನಿಷ್ಕ್ರಾಮನ್ ಗೌಶ್ಚ ಪುಷ್ಕರ ಏವ ಚ || 7.23.28 ||

ತೇ ತು ತತ್ರ ಗುಣೋಪೇತಾ ಬಲೈಃ ಪರಿವೃತಾಃ ಸ್ವಕೈಃ |
ಯುಕ್ತ್ವಾ ರಥಾನ್ ಕಾಮಗಮಾನುದ್ಯದ್ಭಾಸ್ಕರವರ್ಚಸಃ || 7.23.29 ||

ತತೋ ಯುದ್ಧಂ ಸಮಭವದ್ ದಾರುಣಂ ರೋಮಹರ್ಷಣಂ |
ಸಲಿಲೇಂದ್ರಸ್ಯ ಪುತ್ರಾಣಾಂ ರಾವಣಸ್ಯ ಚ ಧೀಮತಃ || 7.23.30 ||

ಅಮಾತ್ಯೈಶ್ಚ ಮಹಾವೀರ್ಯೈರ್ದಶಗ್ರೀವಸ್ಯ ರಕ್ಷಸಃ |
ವಾರುಣಂ ತದ್ ಬಲಂ ಸರ್ವಂ ಕ್ಷಣೇನ ವಿನಿಪಾತಿತಂ || 7.23.31 ||

ಸಮೀಕ್ಷ್ಯ ಸ್ವಬಲಂ ಸಂಖ್ಯೇ ವರುಣಸ್ಯ ಸುತಾಸ್ತದಾ |
ಅರ್ಧಿತಾಃ ಶರಜಾಲೇನ ನಿವೃತ್ತಾ ರಣಕರ್ಮಣಃ || 7.23.32 ||

ಮಹೀತಲಗತಾಸ್ತೇ ತು ರಾವಣಂ ದೃಶ್ಯ ಪುಷ್ಪಕೇ |
ಆಕಾಶಮಾಶು ವಿವಿಶುಃ ಸ್ಯಂದನ್ಯೈಃ ಶೀಘ್ರಗಾಮಿಭಿಃ || 7.23.33 ||

ಮಹದಾಸೀತ್ ತತಸ್ತೇಷಾಂ ತುಲ್ಯಂ ಸ್ಥಾನಮವಾಪ್ಯ ತತ್ |
ಆಕಾಶಯುದ್ಧಂ ತುಮುಲಂ ದೇವದಾನವಯೋರಿವ || 7.23.34 ||

ತತಸ್ತೇ ರಾವಣಂ ಯುದ್ಧೇ ಶರೈಃ ಪಾವಕಸನ್ನಿಭೈಃ |
ವಿಮುಖೀಕೃತ್ಯ ಸಂಹೃಷ್ಟಾ ವಿನೇದುವಿವಿಧಾನ್ ರವಾನ್ || 7.23.35 ||

ತತೋ ಮಹೋದರಃ ಕ್ರುದ್ಧೋ ರಾಜಾನಂ ವೀಕ್ಷ್ಯ ಧರ್ಷಿತಂ |
ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಮೃತ್ಯುಭಯಂ ವೀರೋ ಯುದ್ಧಾಕಾಂಕ್ಷೀ ವ್ಯಲೋಕಯತ್ || 7.23.36 ||

ತೇನ ತೇ ವಾರುಣಾ ಯುದ್ಧೇ ಕಾಮಗಾಃ ಪವನೋಪಮಾಃ |
ಮಹೋದರೇಣ ಗದಯಾ ಹಯಾಸ್ತೇ ಪ್ರಯಯುಃ ಕ್ಷಿತಿಂ || 7.23.37 ||

ತೇಷಾಂ ವರುಣಸೂನೂನಾಂ ಹತ್ವಾ ಯೋಧಾನ್ ಹಯಾಂಶ್ಚ ತಾನ್ |
ಮುಮೋಚಾಶು ಮಹಾನಾದಂ ವಿರಥಾನ್ ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ ತಾನ್ ಸ್ಥಿತಾನ್ || 7.23.38 ||

ತೇ ತು ತೇಷಾಂ ರಥಾಃ ಸಾಶ್ವಾಃ ಸಹ ಸಾರಥಿಭಿರ್ವರೈಃ |
ಮಹೋದರೇಣ ನಿಹತಾಃ ಪತಿತಾಃ ಪೃಥಿವೀತಲೇ || 7.23.39 ||

ತೇ ತು ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ರಥಾನ್ ಪುತ್ರಾ ವರುಣಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ |
ಆಕಾಶೇ ವಿಷ್ಠಿತಾಃ ಶೂರಾಃ ಸ್ವಪ್ರಭಾವಾನ್ನ ವಿವ್ಯಥುಃ || 7.23.40 ||

ಧನೂಂಷಿ ಕೃತ್ವಾ ಸಜ್ಜಾನಿ ವಿನಿರ್ಭಿದ್ಯ ಮಹೋದರಂ |
ರಾವಣಂ ಸಮರೇ ಕ್ರುದ್ಧಾಃ ಸಹಿತಾಃ ಸಮವಾರಯನ್ || 7.23.41 ||

ಸಾಯಕೈಶ್ಚಾಪವಿಭ್ರಷ್ಟೈರ್ವಜ್ರಕಲ್ಪೈಃ ಸುದಾರುಣೈಃ |
ದಾರಯಂತಿ ಸ್ಮ ಸಂಕ್ರುದ್ಧಾ ಮೇಘಾ ಇವ ಮಹಾಗಿರಿಂ || 7.23.42 ||

ತತಃ ಕ್ರುದ್ಧೋ ದಶಗ್ರೀವಃ ಕಾಲಾಗ್ನಿರಿವ ಮೂರ್ಛಿತಃ |
ಶರವರ್ಷಂ ಮಹಾಘೋರಂ ತೇಷಾಂ ಮರ್ಮಸ್ವಪಾತಯತ್ || 7.23.43 ||

ಮುಸಲಾನಿ ವಿಚಿತ್ರಾಣಿ ತತೋ ಭಲ್ಲಶತಾನಿ ಚ |
ಪಟ್ಟಿಶಾಂಶ್ಚೈವ ಶಕ್ತಿಶ್ಚ ಶತಘ್ನೀಮಹತೀರಪಿ || 7.23.44 ||

ಪಾತಯಾಮಾಸ ದುರ್ಧರ್ಷಸ್ತೇಷಾಮುಪರಿ ವಿಷ್ಠಿತಃ |
ಅಪವಿದ್ಧಾಸ್ತು ತೇ ವೀರಾ ವಿನಿಷ್ಟೇತುಃ ಪದಾತಯಃ || 7.23.45 ||

ತತಸ್ತೇನೈವ ಸಹಸಾ ಸೀದಂತಿ ಸ್ಮ ಪದಾತಿನಃ |
ಮಹಾಪಂಕಮಿವಾಸಾದ್ಯ ಕುಂಜರಾಃ ಷಷ್ಟಿಹಾಯನಾಃ || 7.23.46 ||

ಸೀದಮಾನಾನ್ ಸುತಾನ್ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಿಹ್ವಲಾನ್ ಸ ಮಹಾಬಲಃ |
ನನಾದ ರಾವಣೋ ಹರ್ಷಾನ್ಮಹಾನಂಬುಧರೋ ಯಥಾ || 7.23.47 ||

ತತೋ ರಕ್ಷೋ ಮಹಾನಾದಾನ್ ಮುಕ್ತ್ವಾ ಹಂತಿ ಸ್ಮ ವಾರುಣಾನ್ |
ನಾನಾಪ್ರಹರಣೋಪೇತೈರ್ಧಾರಾಪಾತೈರಿವಾಂಬುದಃ || 7.23.48 ||

ತತಸ್ತೇ ವಿಮುಖಾಃ ಸರ್ವೇ ಪತಿತಾ ಧರಣೀತಲೇ |
ರಣಾತ್ ಸ್ವಪುರುಷೈಃ ಶೀಘ್ರಂ ಗೃಹಾಣೈವ ಪ್ರವೇಶಿತಾಃ || 7.23.49 ||

ತಾನಬ್ರವೀತ್ ತತೋ ರಕ್ಷೋ ವರುಣಾಯ ನಿವೇದ್ಯತಾಂ |
ರಾವಣಂ ತ್ವಬ್ರವೀನ್ಮಂತ್ರೀ ಪ್ರಹಾಸೋ ನಾಮ ವಾರುಣಃ || 7.23.50 ||

ಗತಃ ಖಲು ಮಹಾರಾಜೋ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಜಲೇಶ್ವರಃ |
ಗಾಂಧರ್ವಂ ವರುಣಃ ಶ್ರೋತುಂ ಯಂ ತ್ವಮಾಹ್ವಯಸೇ ಯುಧಿ || 7.23.51 ||

ತತ್ ಕಿಂ ತವ ಯಥಾ ವೀರ ಪರಿಶ್ರಮ್ಯ ಗತೇ ನೃಪೇ |
ಯೇ ತು ಸನ್ನಿಹಿತಾ ವೀರಾಃ ಕುಮಾರಾಸ್ತೇ ಪರಾಜಿತಾಃ || 7.23.52 ||

ರಾಕ್ಷಸೇಂದ್ರಸ್ತು ತಚ್ಛ್ರುತ್ವಾ ನಾಮ ವಿಶ್ರಾವ್ಯ ಚಾತ್ಮನಃ |
ಹರ್ಷಾನ್ನಾದಂ ವಿಮುಂಚನ್ ವೈ ನಿಷ್ಕ್ರಾಂತೋ ವರುಣಾಲಯಾತ್ || 7.23.53 ||

ಆಗತಸ್ತು ಪಥಾ ಯೇನ ತೇನೈವ ವಿನಿವೃತ್ಯ ಸಃ |
ಲಂಕಾಮಭಿಮುಖೋ ರಕ್ಷೋ ನಭಸ್ತಲಗತೋ ಯಯೌ || 7.23.54 ||

|| ಇತ್ಯಾರ್ಷೇ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣೇ ವಾಲ್ಮೀಕೀಯೇ ಆದಿಕಾವ್ಯೇ
ಉತ್ತರಕಾಂಡೇ ತ್ರಯೋವಿಂಶಃ ಸರ್ಗಃ ||